

Czy wiecie, że...

Ciekawostki z Czechowic-Dziedzic

Interesting Facts About Czechowice-Dziedzice

Wydano na zlecenie Produced for

Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach
Wydział Promocji
Plac Jana Pawła II 1, 43-502 Czechowice-Dziedzice
e-mail: um@um.czechowice-dziedzice.pl
www.czechowice-dziedzice.pl

Teksty Texts by

Patrycja Janik

Fotografie Photographs by

Józef Będkowski, Marek Kwaśny, Paweł Młodkowski, Szymon Olma, Łukasz Piątek,
Grzegorz Wąsik, Mieczysław Wielomski, Tomasz Wójcik, Ryszard Żoczek,
archiwum Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach

Tłumaczenie Translated into English by

PROLINGUA Dawid Mnich

Projekt graficzny i skład Graphic design and prepared for printing by

Magdy2 Studio Projektowe Sp. z o. o.

Wydruk Printed by

Pracownia Reklamy Arkana

Czechowice-Dziedzice, 2019

Niniejsza publikacja nie jest przeznaczona do sprzedaży.
This publication is not intended for commercial distribution.

Spis treści

1. Czechowice-Dziedzice – prawa miejskie	4
2. Położenie	6
3. 19. południk	8
4. Trasa europejska E75	10
5. Historia kolejną się toczy	12
6. Patron miasta – św. Andrzej Boboła	14
7. Pomnik Wolności	16
8. Rzeki graniczne	18
9. Natura 2000 i „Śląskie Morze”	20
10. Rezerwat przyrody Rotuz	22
11. Bartek – pomnik przyrody	24
12. Kamienie milowe	26
13. Taroki	28
14. Latarnia morska	30
15. Architektura Stanisława Niemczyka	32
16. Najstarszy kościół	34
17. Familoki	36
18. Szlak dziedzictwa Czechowic-Dziedzic	38
19. Tradycje muzyczne i artystyczne	40
20. Czechostaw i John D. Rockefeller	42
21. Czechowice-Dziedzice z własną edycją gry Eurobusiness	44
22. Woda kolońska 4711	46
23. Krążki monetarne	48
24. Fabryka zapalek	50

Table of Contents

1. Czechowice-Dziedzice and its town charter	4
2. Location	6
3. 19th meridian	8
4. European route E75	10
5. Railways	12
6. The patron saint of the town – Saint Andrzej Bobola	14
7. Liberty Monument	16
8. Border rivers	18
9. Natura 2000 and the “Silesian Sea”	20
10. ROTUZ nature reserve	22
11. Bartek, a natural monument	24
12. Milestones	26
13. Tarock card game	28
14. Lighthouse	30
15. Architecture by Stanisław Niemczyk	32
16. The oldest church	34
17. Familok houses	36
18. Czechowice-Dziedzice heritage trail	38
19. Musical and artistic traditions	40
20. Czechostaw Business Awards and John D. Rockefeller	42
21. Czechowice-Dziedzice with its own edition of the Eurobusiness game	44
22. Eau de cologne 4711	46
23. Coins	48
24. Fire Match Factory	50

Czechowice-Dziedzice – prawa miejskie

Prawa miejskie nadano połączonym gminom, Czechowicom i Dziedzicom, w dniu 14 grudnia 1950 r. a miasto miało nosić nazwę Czechowice. Wywołało to niezadowolenie mieszkańców Dziedzic, którzy podjęli działania na rzecz przywrócenia nazwy Dziedzice. W wyniku tych starań Prezes Rady Ministrów, rozporządzeniem z dnia 13 listopada 1958 roku, dołączył drugi człon „Dziedzice” i odtąd miasto nosi nazwę Czechowice-Dziedzice. Historia miejscowości sięga jednak wielu stuleci wstecz. Pierwsze wzmianki o obszarach, na których istnieje dzisiejsze miasto, pochodzą z XV wieku.

Czechowice-Dziedzice and its town charter

The villages of Czechowice and Dziedzice were chartered as a town on 14 December 1950. Initially, the new town was to be called Czechowice. However, the local people of Dziedzice disagreed and took steps to give the town its previous name, Dziedzice. As a result of their efforts, the Polish prime minister made a decision on 13 November 1958 to add the word Dziedzice to the name of the town. Since then, the town's name has been Czechowice-Dziedzice. However, the history of the town dates back to centuries ago. The first mentions of the areas occupied by the town today occurred in the 15th century.

Położenie

Czechowice-Dziedzice to miejscowość położona na granicy uprzemysłowionego Śląska i beskidzkich stoków w obrębie zapadliska przedkarpackiego. Miasto wraz z sołectwami – Bronowem, Ligotą i Zabrzegiem – tworzą liczącą ponad 43 tys. mieszkańców gminę Czechowice-Dziedzice o łącznej powierzchni 6637 ha. Jako gmina położona w bliskiej odległości od granic z Czechami i Słowacją należy do Euroregionu Beskidy i jest największą z dziesięciu gmin składających się na powiat bielski.

Miasto graniczy:

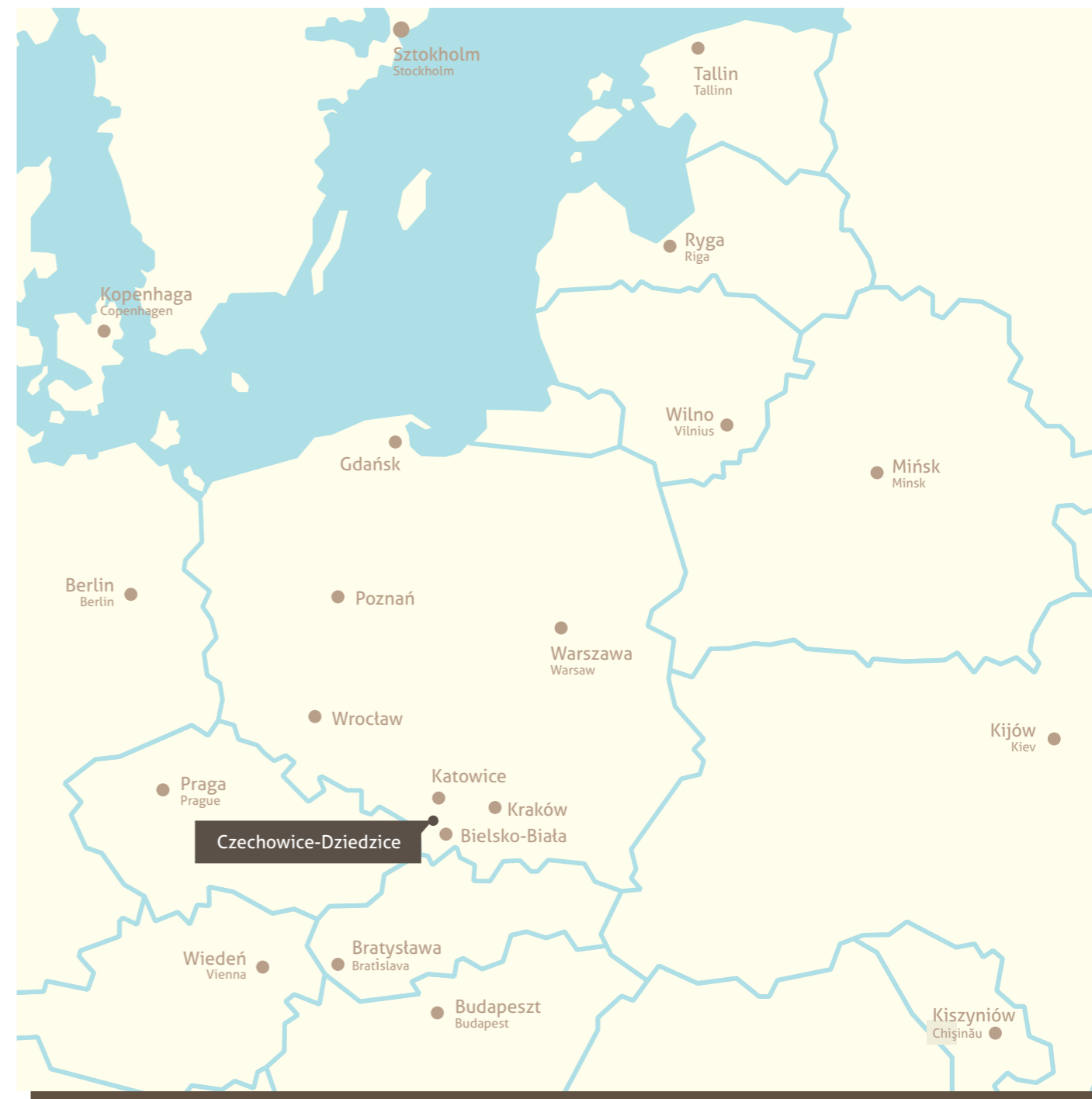
- od południa z gminą Jasienica i miastem Bielsko-Biała,
- od północy z gminą Goczałkowice-Zdrój i miastem Pszczyna,
- od wschodu – z gminą Bestwina,
- od zachodu – z gminą Chybie.

Location

Czechowice-Dziedzice is located on the border between the industrialised areas of Silesia and the slopes of the Beskid Mountain Range within the Polish Carpathian Foredeep. Together with the villages of Bronów, Ligota and Zabrzeg, Czechowice-Dziedzice has a population of 43 thousand and covers an area of 6637 hectares of land. Situated close to the borders with the Czech Republic and Slovakia, the town is part of the Beskid Euroregion and is the largest of the ten towns that make up the district of Bielsko-Biała.

The town neighbours on:

- the town of Jasienica and the city of Bielsko-Biała to the south,
- the village of Goczałkowice-Zdrój and the town of Pszczyna to the north,
- the village of Bestwina to the east, and
- the village of Chybie to the west.

19. południk

19. południk długości geograficznej wschodniej dzieli Polskę na dwie równe części i przechodzi przez Czechowice-Dziedzice, a dokładnie przez ul. Paderewskiego (co zaznaczono różą wiatrów na chodniku) oraz środek Pałacu Kotulińskich.

19th meridian

The meridian 19° east of Greenwich divides Poland into two equal parts and runs through Czechowice-Dziedzice or, more specifically, the town's Paderewski street (the spot is marked with a wind rose on the pavement in the street) and the central part of Kotuliński Family Palace.

Trasa europejska E75

Przez środek gminy Czechowice-Dziedzice biegnie droga krajowa nr 1, jedna z głównych tras w Polsce o przebiegu południkowym, łącząca północ Polski (Gdańsk) z południem (Zwardoń). Stanowi ona polską część międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E75, biegnącego z Vardø w Norwegii przez Finlandię, Polskę, Czechy, Słowację, Węgry, Serbię, Macedonię Północną do miejscowości Sitia na Krecie w Grecji. Takie udogodnienia infrastrukturalne, a także rozbudowane zaplecze obsługi biznesu, tworzą przyjazne środowisko dla działalności gospodarczej i nowych inwestycji.

European route E75

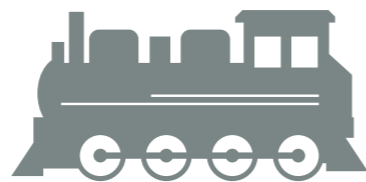
Czechowice-Dziedzice is divided into two parts by National Road No.1, one of the main roads in Poland, which runs along a meridian and connects the north of Poland (Gdańsk) with the south of the country (Zwardoń). It is the Polish section of European route E75, running from Vardø in Norway, through Finland, Poland, the Czech Republic, Slovakia, Hungary, Serbia, North Macedonia, to the town of Sitia on the Greek island of Crete. Such infrastructure, as well as extensive facilities for business operations, provide a business-friendly environment for entrepreneurs and new investment projects.

Historia kolej się toczy

Przełomowym momentem w historii rolniczego – do połowy XIX wieku – terenu, było zlokalizowanie w Dziedzicach stacji Cesarsko-Królewskiej Uprzywilejowanej Kolei Północnej Cesarza Ferdynanda, biegnącej z Wiednia do Krakowa i Lwowa. Wokół powstałej w 1855 r. linii kolejowej prężnie zaczął rozwijać się przemysł. Dworzec był również świadkiem przejazdów różnych ważnych osobistości, między innymi cesarza Franciszka Józefa I, który przez Dziedzice przejeżdżał w drodze na inspekcję Galicji. W roku 1918 witano tu m.in. marszałka F. Focha i prezydenta S. Wojciechowskiego, a w 1963 r. pierwszą na świecie kobietę kosmonautkę Walentynę Tierieszkową.

Lokomotywnia (1853-1854) jest najstarszym zakładem pracy w mieście i jest ściśle związana z ulokowaniem w Dziedzicach węzłowej stacji kolejowej, stanowiąc cenny zabytek techniki. Zachowała się m.in. prostokątna hala parowozowni (tzw. „hajc” od niemieckiego „Heizhaus”) oraz hala wachlarzowa z czasów rozbudowy dworca.

W Zabrzegu Czarnolesiu znajduje się jedna z największych kolejowych stacji rozrządowych w kraju, co umożliwia sprawne i szybkie transportowanie towarów do krajów Europy zachodniej i południowej.

Railways

A turning point in the history of the land, agricultural in nature by mid-19th century, was the decision to build a railway station for the Emperor Ferdinand Imperial Royal Privileged Northern Railway Line, running from Vienna to Krakow and Lviv. This railway line, built in 1855, attracted industry, which began to thrive close to the rail infrastructure. The town's railway station was also a stopover for many important individuals, including Emperor Francis Joseph I, who travelled through Dziedzice on his way to an inspection visit to Galicia. In 1918, the station welcomed Marshall F. Foch and President S. Wojciechowski. In 1963, Valentina Tereshkova, the world's first female cosmonaut, stopped there too.

The Railway Depot (1853-1854) is the oldest employer in the town and closely linked with the location of a railway junction in Dziedzice. Today, the building is a valuable technology heritage site. The preserved parts of the depot include a rectangular steam engine hall and a fan-shaped railway hall constructed as part of a project to extend the railway station.

The village of Zabrzeg Czarnolesie is home to one of the largest marshalling yards in Poland. It helps to carry goods to the west and south of Europe quickly and efficiently.

Patron miasta – św. Andrzej Bobola

11 czerwca 1938 roku na dziedzińskim dworcu kolejowym miało miejsce jedno z najważniejszych wydarzeń w dziejach Czechowic-Dziedzic – oficjalne powitanie relikwii św. Andrzeja Boboli na ziemiach polskich. Wydarzenie było tak doniosłe, że w 1999 roku decyzją władz miasta i władz kościelnych (w tym najwyższych, bo watykańskich) postać świętego została ogłoszona patronem miasta oraz znalazła się w herbie i na fladze miasta.

Do tego wydarzenia nawiązuje obraz Matki Bożej Królowej Polski, której oddają cześć tłumy świętych, a na ich czele klęczy apostoł Polesia – św. Andrzej Bobola. Monumentalne dzieło autorstwa Ludwika Konarzewskiego, znajduje się w prezbiterium parafii pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Czechowicach-Dziedzicach.

W roku 2002 św. Andrzej Bobola został ogłoszony patronem Polski.

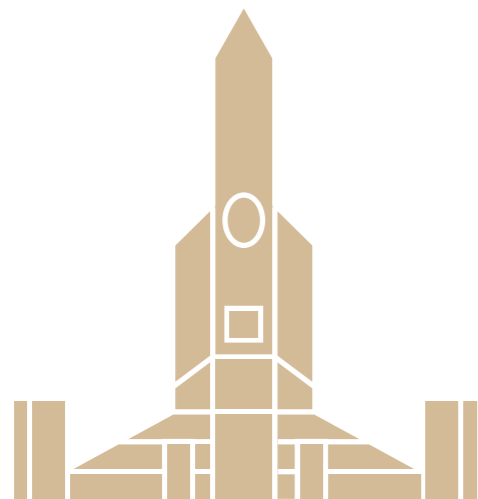
The patron saint of the town – Saint Andrzej Bobola

On 11 June 1938, the railway station in Dziedzice was the venue for one of the most important events in the history of Czechowice-Dziedzice, namely a ceremony to welcome the relics of Saint Andrzej Bobola, when they arrived in Poland. It was such a special event that the saint was officially declared, in 1999, by the town's government and the Catholic Church (the Vatican City), to be the patron saint of the town. His image is part of the town's coat of arms and flag.

That event is referred to in the painting of Our Lady Queen of Poland, featuring crowds of worshippers led by Saint Andrzej Bobola, the "apostle of Polesye", on his knees. The painting, a monumental work by Ludwik Konarzewski, is housed in the presbyterium of the Parish Church of the Most Holy Virgin Mary, Queen of Poland, in Czechowice-Dziedzice.

In 2002, Saint Andrzej Bobola was declared the patron saint of Poland.

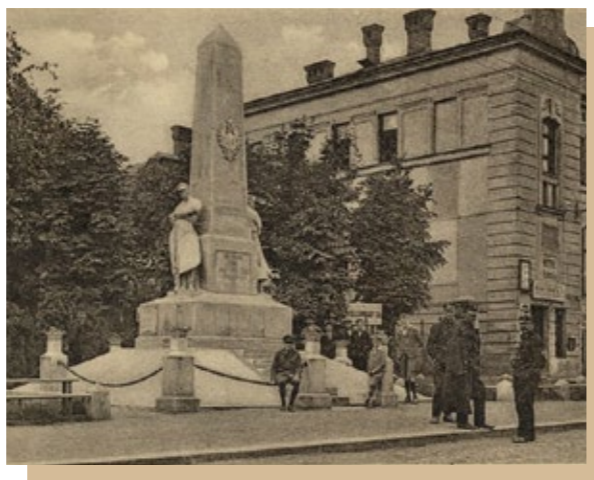
Pomnik Wolności

Znajdujący się w centralnym miejscu Skweru Stulecia Pomnik Wolności, został odsłonięty w 100. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę. Stanowi on rekonstrukcję pomnika autorstwa Jana Raszki, który stał na Placu Wolności w Dziedzicach w latach 1924-1939. Autorem odbudowanego monumentu jest prof. Karol Badyński z Krakowa.

Przedwojenny pomnik został ufundowany przez mieszkańców, jako symbol wdzięczności, na pamiątkę wymarszu Legionistów z Dziedzic (1914) na fronty I wojny światowej oraz przyłączenia ziemi śląskiej do Rzeczypospolitej. W 1939 roku pomnik został wysadzony przez hitlerowców.

Liberty Monument

Located in the centre of Centenary Square, Liberty Monument was unveiled on the day of the 100th anniversary of Poland's independence. It is a reconstruction of a monument designed by Jan Raszka, which stood in Liberty Square in Dziedzice from 1924 to 1939. The reconstructed monument was designed by Professor Karol Badyński from Kraków. The original monument was funded by the local people as an expression of their gratitude and to commemorate the departure of the Legionaries from Dziedzice (1914) to the fronts of World War I and the connection of the Land of Silesia to Poland. In 1939, the monument was blown up by Nazi soldiers.

Rzeki graniczne

Przez gminę przepływa pięć rzek: Biała, Wiśła, Wapienica, Jasionica, Łtownica. Dwie pierwsze były rzekami granicznymi.

Rzeka Biała – w latach 1456-1772 była granicą państwową między ziemią Korony św. Wacława a Królestwem Polskim, a po pierwszym rozbiórce Polski stała się wewnętrzną granicą monarchii Habsburgów, oddzielającą Galicję od Śląska Austriackiego.

Rzeka Wiśła – w latach 1742-1918 była prusko-austriacką granicą państwową.

Naturalne granice gminy stanowią:

- od wschodu – rzeka Biała,
- od północy – rzeka Wiśła,
- od północnego - zachodu – Jezioro Goczałkowickie.

Border rivers

There are five rivers running through the town, namely Biała, Vistula, Wapienica, Jasionica, and Łtownica. The first two used to be border rivers.

The Biała River marked the state border between the Bohemian lands (of St Wenceslas) and the Kingdom of Poland in 1456-1772. After the First Partition of Poland, the river became an internal border line for the Habsburg Monarchy, separating Galicia from Austrian Silesia.

The Vistula River was the state border between Prussia and Austria in 1742-1918.

The natural borders of the town are marked by:

- the Biała River to the east,
- the Vistula River to the north,
- Lake Goczałkowice to the northwest.

Natura 2000 i „Śląskie Morze”

Z uwagi na bogactwo przyrodnicze zachodnia część gminy została włączona w Europejską Sieć Ekologiczną NATURA 2000 „Dolina Górnej Wisły”. Charakteryzuje się ona dużymi walorami krajobrazowymi z atrakcyjnymi pasmami Beskidu Małego i Śląskiego, licznymi stawami, rzekami oraz **Jeziołem Goczałkowickim zwanym „Śląskim Morzem”** – jednym z największych w Polsce zbiorników wodnych. Zbiornik retencyjny powstał w 1956 roku poprzez spiętrzenie Wisły wielką tamą w Goczałkowicach-Zdroju. Jest głównym źródłem wody pitnej dla mieszkańców Górnego Śląska oraz unikalnym siedliskiem i miejscem lęgowym dla wodnego ptactwa oraz ryb. Na wschodnim brzegu jeziora znajduje się promenada spacerowa łącząca Goczałkowice-Zdrój z Zabrzegiem, dzięki czemu ta okolica stała się miejscem rekreacyjnym.

Natura 2000 and the “Silesian Sea”

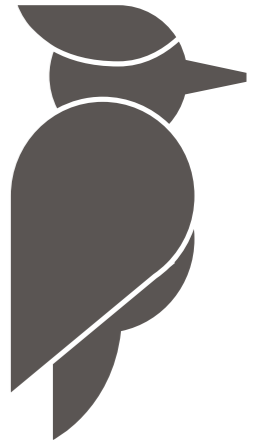
Because of its natural richness, the western part of the town is included in **NATURA 2000, the European protected areas network, as the Upper Vistula River Valley**. The western area of the town offers plenty of natural scenery, with the attractive Little Beskid Mountain Range and Silesian Beskid Mountain Range, numerous ponds, rivers and **Lake Goczałkowice, called the “Silesian Sea”**, one of the largest reservoirs in Poland. The reservoir was built in 1956. The project involved banking up the Vistula River with a huge dam located in the village of Goczałkowice-Zdrój. The lake is the main source of water for the Upper Silesia region. It is also a unique habitat and breeding ground for water birds and fish. On the eastern bank of the lake, there is a promenade connecting the villages of Goczałkowice-Zdrój and Zabrzeg, which makes this area a place for recreation.

Rezerwat przyrody ROTUZ

Na pograniczu gminy Czechowice-Dziedzice i Chybia rozciąga się jedyny na terenie województwa śląskiego rezerwat torfowiskowy „Rotuz”. To ostoja zagrożonego w Polsce gatunku – turzycy bagiennej. Rezerwat o charakterze torfowiska niskiego i przejściowego ma wysokie walory naukowe, przyrodnicze i krajobrazowe, unikatowe w skali kraju. Występują tu rzadkie i chronione gatunki roślin m.in. rosziczka okrągłolistna, modrzewnica zwyczajna i żurawina błotna. „Rotuz” to również królestwo ptaków, reprezentowanych przez m.in.: myszołowa, puszczyka, dzięcioła czarnego, pęczacza leśnego, kowalika, słonkę czy bociana czarnego. Wśród gadów spotkać można jadowitą żmiję zygzakowatą i beznogą jaszczurkę – padalca, a także płazy: traszkę zwyczajną i ropuchę.

ROTUZ nature reserve

The borderland between Czechowice-Dziedzice and the village of Chybie is home to Rotuz, the only nature reserve in the province of Silesia. It is a sanctuary for the mud sedge (*Carex limosa*), an endangered species in Poland. Being an area of lowland and transitional peat bogs, this nature reserve is of great scientific value, with its spectacular scenery, and the only such place in Poland. It is home to rare and protected plants, such as the common sundew (*Drosera rotundifolia*), the bog-rosemary (*Andromeda polifolia*) and the small cranberry (*Vaccinium oxycoccos*). Rotuz is also a kingdom of birds, represented by species such as the common buzzard, the tawny owl, the black woodpecker, the common tree creeper, the wood nuthatch, the Eurasian woodcock or the black stork. If you are looking for reptiles, you can find the venomous common viper and the blindworm. As for amphibians, the smooth newt and the toad can be spotted.

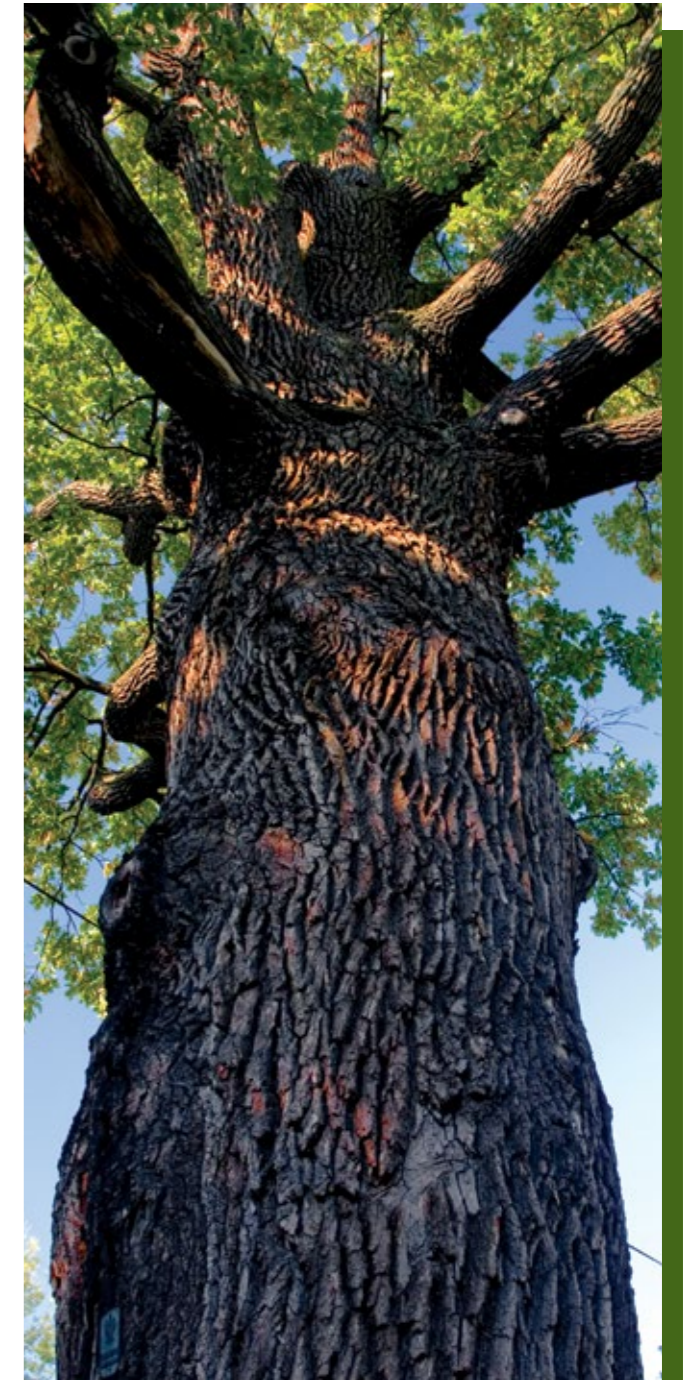
Bartek – pomnik przyrody

Najstarszym pomnikiem przyrody w mieście jest dąb szypułkowy „Bartek”. Znajduje się on na wysokości ogrodzenia probostwa parafii pw. św. Katarzyny, niedaleko Pałacu Kotulińskich. Liczy 24 m wysokości, a obwód pnia wynosi 525 cm. Od 1954 roku podlega ochronie.

Bartek, a natural monument

The oldest natural monument in the town is an English oak called Bartek. It can be found near the fence for the presbytery of St Catherine Parish Church, not far from Kotuliński Family Palace. The tree is 24 metres tall and the trunk diameter is 525 cm. It has been officially protected since 1954.

Kamienie milowe

W Zabrzegu znajdują się dwa kamienie z czasów Cesarstwa Austriackiego – jeden wskazuje odległość „322 Kilom nach Wien” (322 kilometry do Wiednia), oraz drugi wyznaczający niegdyś granicę austriacko-pruską na rzece Wiśle.

Kamień drogowy na skrzyżowaniu ulic: L. Waryńskiego, W. Sikorskiego i Do Zapory.

Kamień graniczny na cmentarzu parafialnym.

322

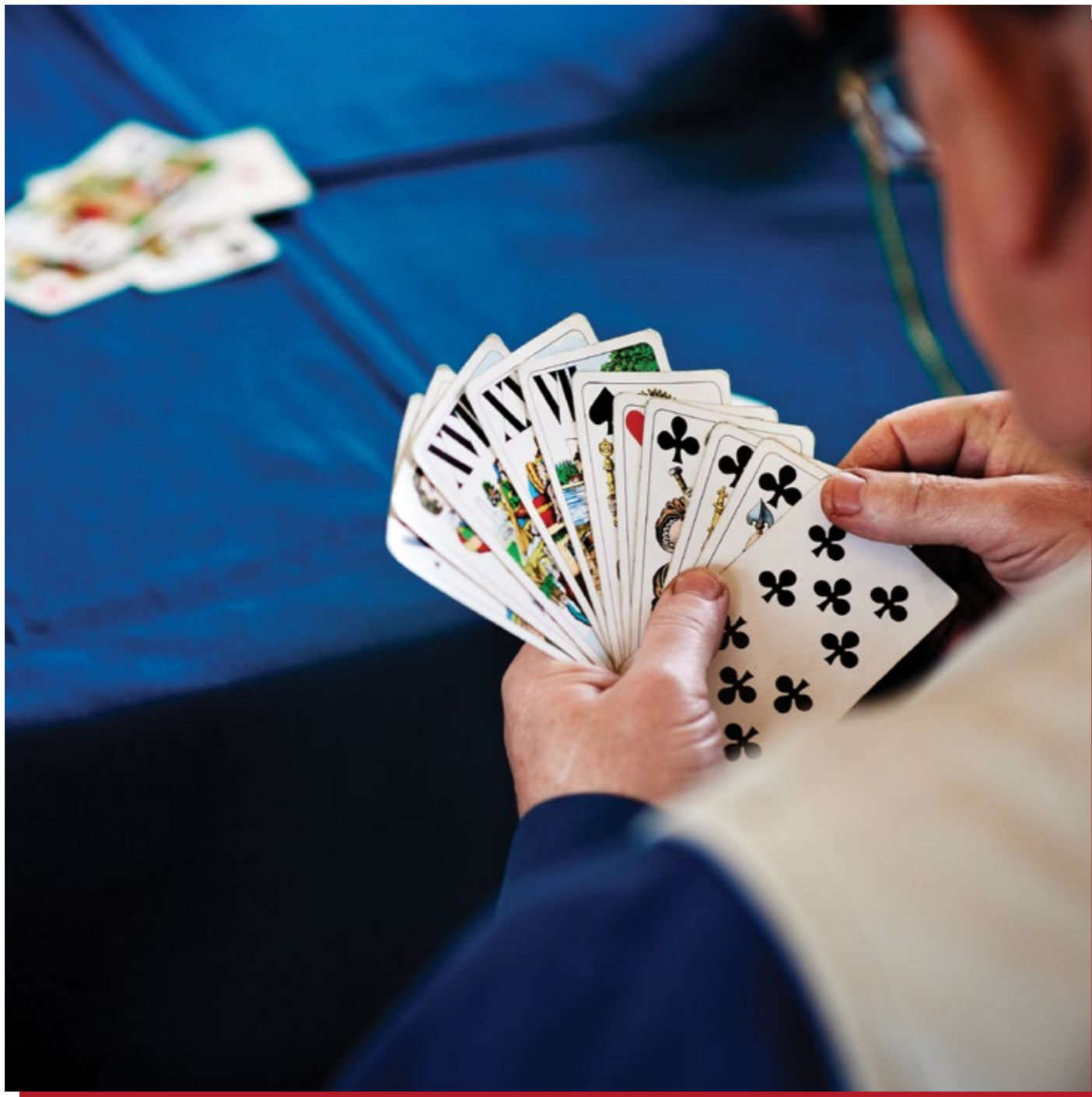
Milestones

In the village of Zabrzeg, there are two stones from the time of the Austrian Empire. One reads 322 Kilom nach Wien (322 km to Vienna) and the other is located at the former border between Austria and Prussia, on the Vistula River.

A roadside milestone at the crossroads of L. Waryńskiego Street, W. Sikorskiego Street and Do Zapory Street.

A boundary stone at a parish cemetery.

VII

Taroki

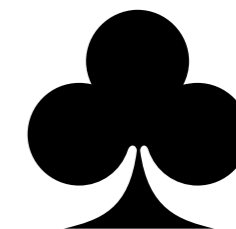
Wizytówką gminy Czechowice-Dziedzice stała się karciana gra w taroki, rozpowszechniona na Śląsku Cieszyńskim, Słowacji i Węgrzech oraz w Austrii i Czechach. Gra stała się popularna szczególnie za czasów cesarza Franciszka Józefa. Miłośnikiem kart był również Wolfgang Amadeusz Mozart oraz Johann Strauss (syn). W taroki grali żołnierze w austriackich okopach I wojny światowej, a jej weterani przywieźli je do domów w okolicy Czechowic-Dziedzic. Zapalonymi tarokorzami byli zwłaszcza mieszkańcy Zabrzega, ale także Ligoty i Kóz. Miłośnicy taroków uznali Zabrzeg za polską stolicę tej gry. Właśnie tu, od 1998 roku, organizowane są Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w Tarokach, które cieszą się nieustannym powodzeniem, przyciągając graczy z różnych stron Beskidów, Śląska Cieszyńskiego oraz innych części Polski a nawet Europy.

Gmina wykonała unikatową talię kart do taroków. Do ich ilustracji wykorzystano dzieła czechowickich artystów ludowych: malarstwo Rozalii Szypuły i rzeźby Józefa Szypuły. Autorem projektu kart jest Mirosław Baca.

Tarock card game

Czechowice-Dziedzice is known for its Tarock card game players. This game is common in Teschen Silesia, Slovakia and Hungary, as well as in Austria and the Czech Republic. Tarock became particularly popular at the time of Emperor Francis Joseph. Wolfgang Amadeus Mozart and Johann Strauss Jr. were also Tarock enthusiasts. The game was played by soldiers in Austrian trenches during World War I, and Tarock cards were brought home to areas near Czechowice-Dziedzice by war veterans. Tarock enthusiasts included people living in the villages of Zabrzeg, Ligota and Kozy. Interestingly, Tarock lovers named Zabrzeg the Polish capital of this game. Since 1998, the village has been the venue for the International Poland Tarock Championship, a successful event that attracts players from all parts of the Beskid Mountain Region, Teschen Silesia and elsewhere in Poland and even other European countries.

The local government of Czechowice-Dziedzice has had a unique pack of Tarock cards made. They have been illustrated using the work of local folk artists: Rozalia Szypuła (a painter) and Józef Szypuła (a sculptor). The designer is Mirosław Baca.

Latarnia morska

Latarnia morska, a raczej jej model, powstał w 1935 roku z inicjatywy miłośników morza, skupionych w czechowickim kole Ligi Morskiej i Kolonialnej, działającej przy Kopalni Węgla Kamiennego „Silesia”. Przy usytuowanej na akwenu wodnym „Kopalniok” latarni, regularnie obchodzono „Dni Morza”, na które przyjeżdżali przedstawiciele władz województwa śląskiego, działacze polityczni z regionu, przedstawiciele związków zawodowych i działacze Ligi Morskiej i Kolonialnej z całego kraju. Przez kilka przedwojennych lat latarnia była atrakcją Czechowic i Dziedzic.

Lighthouse

In 1935, a lighthouse, a model lighthouse in fact, was built on the initiative of marine enthusiasts grouped in the Maritime and Colonial League attached to the local coalmine. The lighthouse, located on a nearby lake, was the venue for regular Marine Days, an event that attracted representatives of the provincial government, regional politicians, trade union representatives and members of the Maritime and Colonial League from all parts of Poland. For a number of pre-war years, the lighthouse was a local attraction in Czechowice and Dziedzice.

Architektura Stanisława Niemczyka

Stanisław Niemczyk – wybitny śląski architekt urodzony w Czechowicach-Dziedzicach, nazywany „polskim Gaudim”. Wyróżnił się projektowaniem obiektów nietypowych i jednocześnie wyprzedzających swój czas. Jest autorem budynków handlowych, usługowych (budynek Banku Spółdzielczego przy ul. Słowackiego), mieszkalnych i sakralnych. Zastąpił jako twórca niezwykle kościołów. W 1995 roku zaprojektował budynek kościoła pw. Jezusa Chrystusa Odkupiciela przy ul. Pocztowej, który został uznany za jedną z dwudziestu ikon polskiej architektury, wzniesionych po 1989 roku. Przy ul. Niepodległości znajduje się, przebudowany wg projektu architekta, gmach Miejskiego Domu Kultury, nawiązujący do wizerunku Domu Robotniczego oddanego do użytku w 1924 r.

Architecture by Stanisław Niemczyk

Stanisław Niemczyk, was a remarkable Silesian architect born in Czechowice-Dziedzice, known as the “Polish Gaudi”. He stood out with his original, unique designs ahead of his time. He designed shops and buildings for services (the building of Bank Spółdzielczy in Słowackiego Street), as well as residential buildings and religious architecture. He became famous for his extraordinary churches. In 1995, he designed the building of the Church of Christ the Redeemer in Pocztowa Street, which is recognised as one of the twenty icons of Polish architecture after 1989. In Niepodległości Street stands the building of the Municipal Culture Centre, redesigned by Niemczyk. The new design harks back to the Workers’ Community Centre, opened to the public in 1924.

The oldest church

The building with the strongest roots in the landscape and history of the town is the Parish Church of St Catherine. It is also the oldest and most valuable place of architectural heritage in the town. The first wooden place of worship was built at the site of the church as long ago as in 1447. In 1722-1729, a brick, baroque church, funded by the owner of Czechowice, Franciszek Karol Kotuliński, and the parish priest, Walenty Antoni Martius, was erected.

Najstarszy kościół

Najmocniej wrośnięty w krajobraz i historię miasta jest kościół parafialny pw. św. Katarzyny – najstarszy i najcenniejszy zabytek w mieście. Pierwsza drewniana sakralna budowla istniała w tym miejscu już w 1447 r. W latach 1722-1729 trwała budowa murowanego, barokowego kościoła, ufundowanego przez właściciela Czechowic Franciszka Karola Kotulińskiego i proboszcza Walentego Antoniego Martiusa.

Familoki – kolonia górnicza

Wśród ciekawych architektonicznie i cennych historycznie przestrzeni miasta na uwagę zasługuje kolonia górnicza – osiedle jednopiętrowych domów robotniczych, zwanych na Górnym Śląsku „familokami”. Osiedle zbudowane z charakterystycznej czerwonej cegły, rozplanowane w 5 rzędach, tzw. „rajach”, powstało w 1903 roku dla górników Kopalni Węgla Kamiennego „Silesia”.

Familok houses, a coal miners' housing estate

An architecturally interesting and historically valuable part of the town is a coal miners' housing estate. It is a collection of two-story houses for coal miners and their families, known as familok houses in the Upper Silesia region. The houses are made of red bricks, typical of familok houses, arranged in five rows. The estate was built in 1903 for workers of the nearby coalmine.

Szlak dziedzictwa Czechowic-Dziedzic

Założeniem szlaku jest przybliżenie mieszkańcom i turystom historii miasta oraz ciekawych miejsc o walorach historycznych i krajoznawczych, które znajdują się na jego terenie. Szlak prowadzi przez obiekty i miejsca, które opowiadają o dziejach miasta, sięgając do wydarzeń i okresów na długo przed uzyskaniem przez Czechowice-Dziedzice praw miejskich. Większość tych obiektów i miejsc można zobaczyć do dziś, część z nich istnieje w stanie śladowym, a po niektórych pozostały już tylko zdjęcia i wspomnienia. Przy wybranych zabytkowych miejscach i obiektach architektury zamontowano tablice (15 sztuk) z krótkimi opisami w trzech językach – polskim, słowackim i angielskim – oraz archiwalnymi grafikami. Na każdej tablicy znajduje się kod QR umożliwiający (po zeskanowaniu za pomocą urządzenia mobilnego np. smartfona) połączenie się z zakładką omawiającą daną lokalizację na stronie internetowej pod adresem www.szlak.czechowice-dziedzice.pl

Czechowice-Dziedzice heritage trail

The idea behind the local heritage trail is to bring the history of the town closer to its residents and visitors, and to take them to places of historical and natural significance located within the town's boundaries. The trail features buildings and other places telling the history of the town, dating back to events and periods long before Czechowice-Dziedzice was chartered as a town. Most of the places can be seen even today, although only small parts of some of them have survived. Others are only recorded in photographs and in people's memories. Some of the places along the trail are marked with signs (15 in total), with brief descriptions in three languages: Polish, Slovakian and English, and with archival images. Each sign has a QR code. It can be scanned using a mobile device (e.g. a smartphone) to be redirected to a web page with a description of the location marked with the sign, on www.szlak.czechowice-dziedzice.pl website.

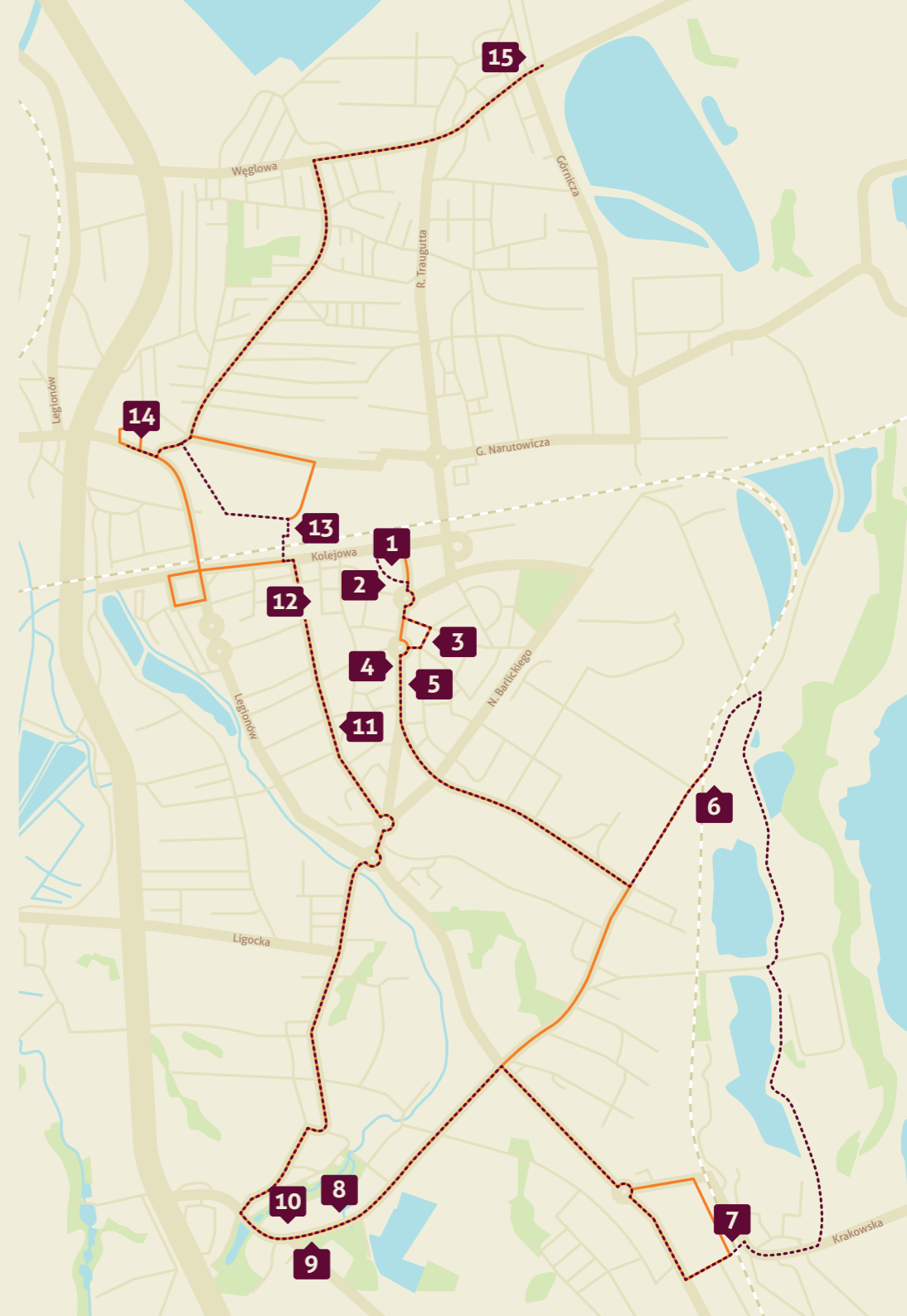
pieszo
on foot

rower / samochód
by bike / car

Obiekty Places of interest

- 1 Plac Wolności
Liberty Square
- 2 Ulica Juliusza Słowackiego
Juliusz Słowacki Street
- 3 Plac Jana Pawła II
John Paul II Square
- 4 Pomnik Wolności
Liberty Monument
- 5 Ulica Niepodległości
Independence Street
- 6 Trzemsza
Trzemsza
- 7 Czechowice Południowe
South Czechowice
- 8 Kościół Świętej Katarzyny
Saint Catherine Church
- 9 Pałac Kotulińskich
Kotuliński Family Palace
- 10 Ruiny Zamku Wilczków
Ruins of Wilczkowie Castle
- 11 Klasztor
Monastery
- 12 Plac Targowy
Market Square
- 13 Lokomotywnia
Railway Depot
- 14 Kościół NMP Wspomożenia Wiernych
Church of BVM Succour to the Faithful
- 15 Kolonia Górnicza
Mining (Miners' Residential) District

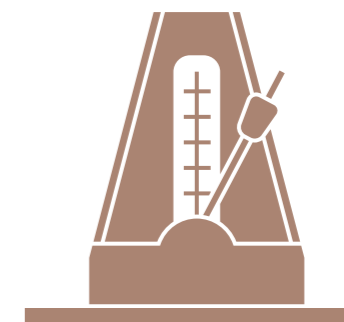

Tradycje muzyczne i artystyczne

Na deskach czechowickiego Miejskiego Domu Kultury pierwsze kroki w karierze artystycznej stawiali m.in. Danuta Baduszkowa, Teresa Budzisz-Krzyżanowska, Piotr Machalica czy światowej sławy tenor liryczny Piotr Beczała (na zdjęciu). Z Czechowic-Dziedzic wywodzą się także tacy ludzie kultury, jak: piosenkarka i kompozytorka Renata Danel, pisarz, dziennikarz, krytyk filmowy Stanisław Janicki, kompozytor i wykładowca prof. Józef Świder, kompozytor Witold Szalonek – wynalazca tzw. dźwięków kombinowanych czy kompozytor, akordeonista i pedagog Andrzej Krzanowski, ku pamięci którego co roku w Czechowicach-Dziedzicach jest organizowany Jesienny Festiwal Muzyczny Alkagran. Tutaj swe korzenie ma Zespół Śpiewaków Miasta Katowice Camerata Silesia, który został założony przez czechowiczankę Annę Szostak-Myrczek w oparciu o grupę Madrygalistów. Czechowiczanie jest także piosenkarz Jacek Stachurski.

Musical and artistic traditions

The stage at the Municipal Culture Centre was the place where Danuta Baduszkowa (a theatre director), Teresa Budzisz-Krzyżanowska (an actress), Piotr Machalica (an actor) or Piotr Beczała (a world famous lyric tenor) began their careers. Czechowice-Dziedzice is the hometown for other well-known individuals, such as Renata Danel (a vocalist and composer), Stanisław Janicki (a writer, journalist and film critic), Professor Józef Świder (a composer and university lecturer), Witold Szalonek (the inventor of combined sounds), or Andrzej Krzanowski (a composer, accordionist and teacher), who is annually remembered during a local Autumn Music Festival called Alkagran, hosted in Czechowice-Dziedzice. The town is also the birthplace of the Camerata Silesia Katowice City Singers Group, created by Anna Szostak-Myrczek, originally from Czechowice-Dziedzice, based on a group of madrigals. Jacek Stachurski, the well-known vocalist, comes from Czechowice-Dziedzice too.

Czechosław i John D. Rockefeller

Czechosławy to nagrody gospodarcze przyznawane cyklicznie, przez samorząd, najlepszym firmom. Są wyrazem szczególnego uznania dla lokalnych przedsiębiorców, których zaangażowanie i praca przyczyniają się do rozwoju gospodarczego Czechowic-Dziedzic, regionu i całego kraju, a także angażujących się w życie społeczno-kulturalne miasta.

Nagrodą dla zwycięzców jest okolicznościowa statuetka – Czechosław. Sens nagrody najlepiej oddaje etymologia statuetki: Czechosław to osoba sławiąca Czechowice-Dziedzice. Elegancka i krocząca naprzód postać symbolizuje solidność działania oraz aktywną i etyczną postawę laureata nagrody. Strój i postać Czechosława nawiązuje do przełomu XIX i XX w. – epoki, w której **John Davison Rockefeller**, najbogatszy człowiek świata, wybudował w Czechowicach jedyną na terenie Polski rafinerię należącą do jego trustu – Vacuum Oil Company. Wówczas to rozpoczął się nowy rozdział w dziejach rolniczej wcześniej ziemi, na której wyrosły Czechowice-Dziedzice – miasto o silnych korzeniach przemysłowych.

Czechosław Business Awards and John D. Rockefeller

Czechosław Awards is a business award programme created by the local government to reward the town's best businesses. They are granted as a mark of recognition to local entrepreneurs whose work and commitment contribute to the economic development of Czechowice-Dziedzice, the region and Poland in general, and who are involved in the town's cultural and community life. The winners of the awards are presented with the statuette of Czechosław. The idea behind this award programme is best explained by the etymology of the name of the award. Czechosław is a combination of *Czecho* for the name of the town and *ślaw*, which is part of the Polish word for famous or fame. The statuette shows an elegant person striding forwards. It symbolises the winner's reliability in action and an ethical approach to business. Czechosław's appearance and outfit hark back to the late 19th and early 20th centuries, when **John Davison Rockefeller**, the world's richest person, built a refinery, Vacuum Oil Company, in Czechowice-Dziedzice. It was the only refinery in Poland that was part of his trust estate. It was then that a new chapter was opened in the history of a previously agricultural area, where Czechowice-Dziedzice, a town with strong industrial roots, emerged.

Woda kolońska 4711

Od końca XIX wieku działały w Czechowicach i Dziedzicach przedsiębiorstwa, które dziś już nie istnieją i zatarty się w naszej pamięci. Wśród małych wytwórni naszego miasta sławna była fabryka wody kolońskiej marki 4711, perfum i mydła perfumowanego Zygfrieda Bochnera – generalnego przedstawiciela na Rzeczpospolitą Polską. Była to filia do dziś istniejącej fabryki z Kolonii. Fabryka Bochnera wytwarzała: wodę kolońską 4711, perfumy Tosca 4711, płynny szampon 4711, wodę do włosów Portugal 4711, Cold Cream 4711 i Matt Cream 4711 w tubkach cynowych i stoikach. Budynek Bochnerów mieścił się przy ulicy Kolejowej, a do fabryki wchodziło się od ulicy Słowackiego. Działające w mieście firmy reklamowały swoje towary m.in. w broszurach i czasopismach: „Dwudziestopięciolecie SOKOŁA w Dziedzicach 1905-1930”, „ŚWIATOWID. Ilustrowany Kurjer Tygodniowy” z 1927 roku czy „Polonia” z 1928 roku. Oryginalna woda kolońska opatrzona złotym numerem 4711 na tle bremeńskiego błękitu jest jedną z najstarszych marek perfumeryjnych, uznaną na całym świecie.

Eau de cologne 4711

From the end of the 19th century, Czechowice and Dziedzice were home to manufacturing plants that no longer exist and have long receded in people's memories. One of the small factories in the town was one that made Eau de cologne 4711, perfume and perfumed soap. The factory was owned by Zygfried Bochner, the general representative for Poland. It was a branch of a Cologne-based factory, which is in existence even today. Bochner's factory made Eau de cologne 4711, Tosca perfume 4711, liquid shampoo 4711, Portugal hair tonic 4711, Cold Cream 4711 and Matt Cream 4711, available in tin tubes and jars. The Bochner building was located in Kolejowa Street, and the factory was accessible from Słowackiego Street. The companies based in the town advertised their products in brochures and magazines such as *SOKÓŁ's 25th Anniversary in Dziedzice, 1905-1930, ŚWIATOWID. Ilustrowany Kurjer Tygodniowy* (The Illustrated Weekly Courier) of 1927, or *Polonia* (1928). The original Eau de cologne, marked with golden number 4711 in a Bremen blue background, is one of the oldest perfume brands appreciated worldwide.

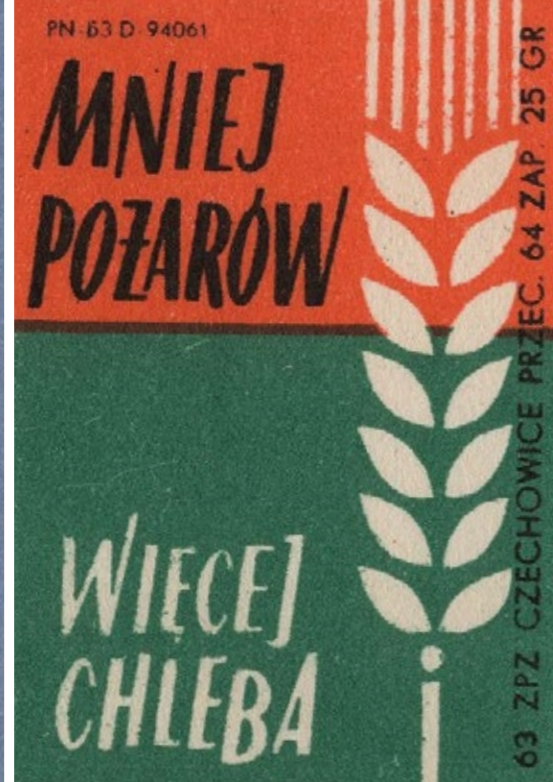
Krażki monetarne

Podobno pieniądze szczęścia nie dają, jednak są nieodłącznym elementem życia społecznego. Chociaż stanowią środek płatniczy, którym posługujemy się na co dzień, nie każdy wie, że Walcownia Metali „Dziedzice” S.A. jest jedynym w kraju producentem wyrobów mosiężnych, w tym krążków monetarnych, służących do bicia monet między innymi przez Mennicę Polską S.A. w Warszawie. Również trzymając w ręku bilony euro wielu zagranicznych krajów (Niemiec, Austrii, Słowacji, Holandii, Hiszpanii, Portugalii), sentymentalnie można przenieść się do Czechowic-Dziedzic, gdzie od ponad 25 lat wytwarza się półfabrykaty do produkcji monet i numizmatów.

Coins

People say that money doesn't bring happiness, but money is part and parcel of our daily lives. Although we use coins to pay for things on a daily basis, not everyone knows that the local rolling mill (Walcownia Metali Dziedzice S.A.) is Poland's only manufacturer of brass circles, including circles used by the Polish Mint to mint coins. Interestingly, if you look at coins used in many countries (Germany, Austria, Slovakia, the Netherlands, Spain or Portugal), you can make a sentimental journey to Czechowice-Dziedzice, where metal circles for coins have been made for over 25 years.

**Fabryka Zapatek
– PCC Consumer Products
Czechowice S.A.**

Czechowicka Zapalownia to nie tylko jedna z najbardziej rozpoznawalnych marek w Polsce, ale to także jeden z najstarszych zakładów w naszym rejonie, działający niemalże od stu lat. Obecnie jest jedynym w Polsce i jednym z największych w Europie, producentem „ognistych patyków” (tak zwali zapalniczki Chińczycy, którzy jako pierwsi wynaleźli je na początku VI wieku n.e.). Nasze zapalniczki są znane i cenione nie tylko w Polsce, ale również w krajach Unii Europejskiej, Afryki czy Ameryki Południowej. Pierwsze zapalniczki zeszły z taśmy produkcyjnej w 1921 roku.

Wcześniej od czechowickiej firmy na rynku zapatek działały zakłady w Sianowie (1845), w Częstochowie (1881) i w Bystrzycy Kłodzkiej (1897), ale tylko w Czechowicach-Dziedzicach produkcja zapatek przetrwała do dnia dzisiejszego.

**Fire Match Factory:
PCC Consumer Products
Czechowice S.A.**

The local match factory, Czechowicka Zapalownia, is not only one of the best recognisable Polish brands, but also one of the oldest employers in the region, still in operation for nearly one hundred years. Today, it is Poland’s only and one of Europe’s largest manufacturers of “fire sticks” (a name given to matches by the Chinese, who invented them in the early 6th century). Matches made in Czechowice-Dziedzice are known and recognised for their quality not only in Poland, but also in other European Union countries, in Africa and South America. The first matches rolled off the production line in 1921.

Before the Czechowice factory, matches had been made in Sianów (1845), Częstochowa (1881) and Bystrzyca Kłodzka (1897). However, only the Czechowice-Dziedzice factory is still in operation.

ISBN: 978-83-920171-2-7